

Gimnazija Vič, Ljubljana

Sociologija

**SOCIOLOŠKA ANALIZA
NASPROTOVANJA CEPLJENJU**

Avtorica: Tina Podboj

Mentor: dr. Matjaž Poljanšek

Ljubljana, 2021

Izveček

V raziskovalni nalogi smo obravnavali značilnosti ljudi, ki nasprotujejo obveznemu cepljenju. Spoznali smo pomen cepljenja in njegovo preteklost, pa tudi današnjo zakonsko ureditev tega področja. Posvetili smo se zgodovini proticepilskih gibanj in njihovemu sedanjemu položaju, ki se je s pomočjo interneta še bolj zakoreninil v našo družbo.

V sklopu empiričnega dela naloge so nas zanimale sociološke značilnosti te skupine ljudi, razlogi za zavračanje cepljenja, splošno zaupanje v znanost, nagnjenost k alternativnim oblikam zdravljenja in skrb za lastno zdravje. Poleg tega smo se posvetili tudi njihovemu odnosu z izbranim pediatrom oziroma zdravnikom, s katerim so govorili o cepljenju, pa tudi glavnim virom, iz katerih ti ljudje pridobivajo informacije o cepljenju.

Ključne besede: Cepiva, nasprotovanje cepljenju, obvezno cepljenje, nalezljive bolezni, starši.

Kazalo

Izveček.....	1
Uvod	4
1. Splošno o cepljenju.....	5
2. Preteklost cepljenja	5
3. Izvajanje cepljenja v sedanosti	5
Slovenija	5
Tujina.....	7
4. Nasprotovanje cepljenju.....	7
Zgodovina proticepilskih gibanj	7
Nasprotovanje cepljenju v današnjem času.....	9
Empirični del	10
1. Metoda.....	10
Opis vzorca.....	10
Merski instrument	10
Postopek zbiranja podatkov	10
2. Rezultati	11
Anketa.....	11
Intervju	21
3. Interpretacija in preverba hipotez	22
Zaključek	25
Viri	26
Priloge	28
Priloga 1: anketni vprašalnik	28
Priloga 2: vprašanja za intervju	29

Kazalo grafikonov in tabel

Grafikon 1: Spol.....	11
Grafikon 2: Starostna skupina.....	11
Grafikon 3: Izobrazba	12
Grafikon 4: Življenjsko okolje.....	12
Grafikon 5: Vera	13
Grafikon 6: Politično prepričanje	13
Grafikon 7: Starševstvo	14
Grafikon 8: Mnenja o slabostih cepljenja	15
Grafikon 9: Slaba izkušnja s cepljenjem.....	16
Grafikon 10: Količina izkazanega razumevanja s strani pediatra	17
Grafikon 11: Mnenje o alternativni medicini.....	18
Grafikon 12: Mnenje o ukrepih za preprečevanje širjenja bolezni covid-19.....	18
Grafikon 13: Resnost problema globalnega segrevanja	19
Grafikon 14: Pogostost ukvarjanja s športom.....	19
Grafikon 15: Ekološki znak pridelave hrane.....	20
Grafikon 16: Viri informacij o cepljenju	21
Tabela 1: Precepljenost v Sloveniji	6
Tabela 2: Anketno vprašanje: kako pogosto se v običajnem tednu ukvarjate s športom – rekreacijo v prostem času?	20
Tabela 3: Anketno vprašanje: ali je za vas osebno pomembno, da ima hrana znak ekološke pridelave?.....	20

Uvod

Bolezen je vedno bolj smotrno preprečiti, kot pa zdraviti po njenem pojavu. Mnoge nalezljive in smrtonosne bolezni, ki so bile včasih zelo pogoste, lahko danes preprečimo s cepljenjem. Cepiva so skozi leta preprečila nešteto bolezni in rešila veliko življenj. V Sloveniji je cepljenje proti nekaterim boleznim obvezno, čeprav se s tem del populacije ne strinja. Po presoji ustavnega sodišča, leta 2004, korist cepljenja presega morebitno škodo, opustitev obveznega cepljenja pa bi predstavljala tveganje ponovnega pojava epidemij nalezljivih bolezni. Ljudje, ki so cepljeni, s tem ne zavarujejo le sebe, temveč tudi ostale, predvsem tiste, ki se cepiti iz zdravstvenih razlogov ne smejo ali pa so za cepljenje še premladi.

Nekaterim ljudem se porajajo dvomi o smiselnosti in varnosti cepiv. Gibanja, ki nasprotujejo cepljenju, so bila prisotna že ob odkritju in začetkih cepljenja. V zadnjih letih se jim posveča vse več pozornosti, saj so njihova sporočila s pomočjo interneta bolj dostopna kot kadarkoli prej. Ljudem, ki cepljenju nasprotujejo ali mu ne zaupajo v zadostni meri, se bomo posvetili tudi v tej seminarski nalogi. Preučevali bomo njihove argumente in vzroke nasprotovanja cepljenju, pa tudi socialne značilnosti teh ljudi.

Cilji naše raziskave so boljše razumevanje slovenskih proticepilcev; njihovih socio-demografskih značilnosti, razlogov za zavračanje cepljenja, odnosa z izbranim zdravnikom in splošno zaupanje v znanost. Poleg tega nas zanima preko katerih medijev ti ljudje pridobivajo informacije o cepljenju, ki v znanstvenem polju največkrat veljajo za neutemeljene.

Postavili smo naslednje hipoteze:

- Večina nasprotnikov cepljenja pridobiva oziroma je dosegla vsaj univerzitetno stopnjo izobrazbe.
- Večina nasprotnikov cepljenja je naklonjena alternativnim oblikam zdravljenja.
- Glavni vir informacij o cepljenju nasprotnikov cepljenja je splet, torej spletne strani in družabna omrežja.

Metodološki okvir naše raziskovalne naloge je predstavljala anketa, dodatna pojasnila pa smo poiskali tudi v obliki krajšega intervjuja in v sekundarni literaturi. Več je zapisano v empiričnem delu naloge.

1. Splošno o cepljenju

Izpostavljenost nalezljivi bolezni nam pogosto zagotovi zaščito pred ponovno okužbo. Naš imunski sistem si mikrob 'zapomne' in ga ob naslednjem stiku lažje premaga. Težava v naravnem prebolevanju je, da to lahko vodi v resne zaplete ali pa celo smrt. Cepljenje aktivira naš imunski sistem brez da zbolimo in tako prepreči mnoge nevarne nalezljive bolezni. Naše telo pride v stik z oslabljenim mikrobom, delčkom tega ali nečem, kar mu je podobno in tako pridobi umetno aktivno imuniteto. Zaščita je lahko doživljenjska ali pa je z leti potrebna poživitvenih odmerkov (NIPH, 2018).

Od konca 19. stoletja naprej se v svetu kaže močan upad otroške mortalitete. To se povezuje z dostopom do čiste vode, izboljšano higieno in cepljenjem, ki je izjemnega pomena. V času pred cepljenjem so epidemije bolezni, kot so črne koze ali ošpice, lahko izbrisale tudi polovico prebivalstva prizadetih krajev, danes pa so te bolezni zelo redke ali pa celo izkoreninjene (Greenwood, 2014). Ocenjeno je, da naj bi cepljenje na svetovni ravni letno preprečilo več kot tri milijone smrti (NHS, 2019).

2. Preteklost cepljenja

Praksa imunizacije je stara več sto let, že budistični menihi so v 16. stoletju pili kačji strup, da bi se zaščitili pred ugrizom. V 17. stoletju so na Kitajskem poznali variolizacijo, pri čemer se je odprta rana izpostavila virusu črnih koz in tako priskrbelo imuniteto. Za ustanovitelja vakcinologije na zahodu pa velja Edward Jenner, ki je leta 1796 inokuliral trinajstletnega dečka z virusom črnih koz. Leta 1798 je bilo razvito prvo cepivo proti črnim kozam. Sistemska implementacija množičnega cepljenja proti črnim kozam je poskrbela za izkoreninjenje te bolezni leta 1979 (IMAC, 2020).

Pomembno vlogo na področju cepljenja je imel tudi Louis Pasteur, ki je izumil oslABLJENO živo cepivo proti koleri (1897) in inaktivirano cepivo proti vraničnemu prisadu (1904). V 19. stoletju je bilo izumljeno cepivo za kugo, v začetku 20. stoletja pa je razcvetel razvoj bakterijskih cepiv, vključno s cepivom proti tuberkulozi. Alexander Glenny je leta 1923 izpopolnil metodo inaktiviranja tetanusa s formaldehidom, nato pa je bila ta metoda uporabljena za razvoj cepiva proti davici, leta 1926. Cepivo proti oslovskemu kašlju je za ostalimi malo zaostajalo, v ZDA je bilo prvič registrirano šele leta 1948. Med leti 1950 in 1985 se je dogajal velik napredek pri različnih cepivih proti otroški paralizi, bolezni, ki se danes po zaslugi cepljenja pojavlja izjemno redko, in še to le v peščici držav (IMAC, 2020).

3. Izvajanje cepljenja v sedanjosti

Slovenija

V Sloveniji je cepljenje obvezno proti devetim nalezljivim boleznim, kar je zapisano v Zakonu o nalezljivih boleznih. To so hemofilus influence b, davica, tetanus, oslovski kašelj, otroška

Sociološka analiza nasprotovanja cepljenju

paraliza, ošpice, mumps, rdečke in hepatitis B. Ob epidemiji obstaja možnost za obveznost cepljenja tudi proti drugim boleznim, to odločitev sprejme minister za zdravje po predlogu Nacionalnega inštituta za javno zdravje. Izmikanje cepljenju je prekršek, za katerega posameznik lahko plača kazen v višini od 400 do 4000 evrov (ZZP, 2021).

Kljub temu, da je cepljenje obvezno, je potrebno za izvedbo cepljenja pridobiti privolitev osebe same oziroma staršev ali skrbnikov. Dolžnost zdravnika cepitelja je, da prejemnika cepiva oziroma starše seznanijo s potrebnimi informacijami za odločitev o cepljenju. To se imenuje pojasnilna dolžnost, ki je zakonsko določena (ZZP, 2021).

Cepljenje lahko v Sloveniji opustimo zgolj iz zdravstvenih razlogov, kar so alergija na sestavine cepiva, resen neželen učinek predhodnega odmerka istega cepiva ali bolezen oziroma zdravstveno stanje nezdržljivo s cepljenjem (ZZP, 2021).

Tabela 1: Precepljenost v Sloveniji

	Precepljenost (v %) proti davici, tetanusu, oslovskemu kašlju, otroški paralizi in okužbam s Hib v Sloveniji	Precepljenost (v %) proti ošpicam, mumpsu in rdečkam v Sloveniji
2003	95,3	93,6
2004	94,5	94,1
2005	95,4	94,3
2006	96,8	96,1
2007	97,4	95,9
2008	96,9	95,7
2009	96,3	94,9
2010	96,8	94,8
2011	96,1	95,5
2012	96,4	95,3
2013	95,3	93,9
2014	94,9	93,7
2015	94,8	93,5
2016	94,1	92,3
2017	94,2	93,2
2018	93,4	93,1
2019	94,7	93,6

(IVZ RS, 2010), (NIJZ, 2020).

Iz podatkov precepljenosti, ki jih zbira Nacionalni inštitut za javno zdravje je razvidno, da je precepljenost proti vsem boleznim, za katere je cepljenje obvezno, od leta 2003 do 2012 rahlo naraščala, od leta 2012 do 2019 pa padala.

V letu 2019 je bila precepljenost s cepivom proti davici, tetanusu, oslovskemu kašlju, okužbam s Hib in otroški paralizi najvišja v Murski Soboti (98,6 %), najnižja pa v Ljubljani (91,9 %). Tudi precepljenost proti ošpicam, mumpsu in rdečkam je z 97,8 % precepljenostjo najvišja v Murski Soboti in z 89,7 % najnižja v Ljubljani (Malovrh, 2021).

V letu 2021 prvič velja, da morajo biti otroci ob vpisu v vrtec cepljeni proti mumpsu, ošpicam in rdečkam, razen če obstajajo medicinski razlogi za opustitev cepljenja. Komisija za cepljenje pri Ministrstvu za zdravje ugotavlja, da je število vlog za opustitev obveznega cepljenja v zadnjih dveh letih izrazito upadla. Leta 2015 so prejeli približno 400 predlogov za opustitev obveznega cepljenja, leta 2016 600, leta 2017 1200, leta 2018 pa 1100. Ta številka je v letu 2019 padla na 230, leta 2020 pa je bilo vloženih le še 150 tovrstnih vlog. Na podlagi 230 vlog, ki jih je Ministrstvo za zdravje prejelo v letu 2019, je bilo izdanih 30 odločb o opustitvi cepljenja. V večini je šlo za začasno odložitve cepljenja zaradi potrebe po dodatnih specialističnih pregledih ali pa za opustitev cepljenja na podlagi previsoke starosti otroka in s tem neprimernosti cepiva (Malovrh, 2021).

Tujina

Zakonodaja na področju cepljenja je v različnih delih sveta zelo raznolika. V nekaterih državah se osredotočajo na izobraževanje prebivalstva o koristih cepljenja in dopuščajo svobodno izbiro, v drugih pa je cepljenje na različne načine zakonsko obvezno. V Avstraliji cepljenje ni obvezno, vendar se starše za pravočasno cepljenje otrok finančno nagradi. V vseh zveznih državah ZDA je cepljenje pogoj za vpis v šolo, toda večina držav poleg medicinskih razlogov za opustitev cepljenja dopušča tudi verske in filozofske razloge. V Evropi imajo države različne programe cepljenja, je pa slovenski program eden bolj agresivnih (Walkinshaw, 2011).

4. Nasprotovanje cepljenju

Svetovna zdravstvena organizacija oklevanje pri cepljenju opredeljuje kot zavlačevanje sprejemanja ali zavračanje cepljenja, kljub dostopnosti storitev cepljenja. Gre za kompleksen pojav, ki se razlikuje glede na čas, okolje in vrsto cepiva (SZO, 2018). Leta 2019 je svetovna zdravstvena organizacija odklanjanje cepljenja uvrstila na seznam desetih groženj globalnemu zdravju (SZO, 2019).

Zgodovina proticepilskih gibanj

Gibanja, ki zavračajo cepljenje, zaradi zdravstvenih, verskih ali političnih razlogov, so prisotna od začetkov prakse cepljenja proti črnim kozam (Moulin v Grignolio, 2018). Preplaha, ki so ga ta gibanja povzročala, pa znanstvena skupnost nikoli ni ocenila kot utemeljenega (Grignolio, 2018).

Prvo silovito nasprotovanje je takratna praksa variolizacije doživela v 18. stoletju. Ko se je v bostonskem pristanišču zasedla ladja s posadko, okuženo s črnimi kozami, se je v Bostonu razvnela epidemija. Pod vodstvom dveh zdravnikov so uvedli sistematični program inokulacije, ki je med prebivalstvom naletel na velik odpor. Nasprotniki variolizacije so celo izvedli poskus atentata na enega od zdravnikov (Grignolio, 2018).

Prve resnične proticepilske skupine so se pojavile na začetku 19. stoletja, sočasno s prakso cepljenja, ki jo je v Angliji uvedel Edward Jenner. Angleške oblasti so razumele pomembnost odkritja vakcinacije in so področje uravnavale z različnimi zakonodajnimi ukrepi. Leta 1853 je cepljenje postalo zakonsko obvezno za otroke od tretjega meseca starosti naprej, s časom so se sankcije za nasprotovalce cepljenja le še zaostrovale. Posledično so se oblikovala prva združenja proticepilcev, kot je bila na primer Zveza proti obveznemu cepljenju (Anti-Compulsory Vaccination League). Člani gibanj so imeli različne razloge za zavračanje, med drugim so se sklicevali na osebne svoboščine in na vero. Britanske oblasti so se z njimi uspešno spopadale, v nekaterih primerih so dopustile opustitev cepljenja, a za to so bili potrebni dolgi birokratski postopki. Tako jim je uspelo ohranjati nadzor nad tistimi, ki jim je bilo cepljenje oproščeno. Število le-teh tako leta 1906 ni presegalo enega odstotka populacije (Grignolio, 2018).

Tudi drugje po Evropi so se v tistem času razvijala podobna gibanja. Zaradi zavračanja cepljenja je leta 1872 v Stockholmu precepljenost padla na 40 odstotkov meščanov. Leta 1874 je novi epidemični val črnih koz povzročil številne smrti v mestu, s čimer so zamrla proticepilska gibanja in z njimi vračanje nadaljnih epidemij črnih koz na Švedsko (Nelson in Rogers v Grignolio, 2018).

V Združenih državah Amerike so se v drugi polovici 19. stoletja vzpostavljale mnoge aktivne, a razpršene skupine, ki so cepljenju nasprotovale. S časom so se začele povezovati v večja združenja, kot je bilo denimo Ameriško združenje proti cepljenju (Anti-Vaccination Society of America). Ta in podobne skupine so izdajale brošure, organizirale demonstracije in spodbujale pravne bitke za opustitev cepljenja (Kaufman v Grignolio, 2018).

Proti koncu 19. stoletja so proticepilska gibanja svojo pozornost preusmerila od pravnih vprašanj k nevarnosti cepiv, teorijam zarote in zavračanju standardne medicine. Ljudje so verjeli, da cepiva povzročajo bolezni, organizmu zagotavlja imunost naraven življenjski slog, da s cepljenjem želijo zdravstvene ustanove podjarmiti prebivalstvo in podobno. Te kritike so začasno utihnile med letoma 1930 in 1960, ko je cepljenje zamejilo vse glavne nalezljive bolezni. V sedemdesetih letih 20. stoletja smo bili znova priča rasti števila proticepilcev. Takrat je bila sprožena tudi prva medijska kampanja proti trivalentnemu cepivu DTP (davica, tetanus, oslovski kašelj). V Angliji so v cepljenje podvomili tudi nekateri od zdravnikov, kot je bil Gordon Stewart, zato je morala znanstvena skupnost z dragimi raziskavami dokazovati, da je cepljenje varno. Gibanja, ki so cepljenju nasprotovala so bila v tako dejavna in uspešna, da je precepljenost proti oslovskega kašlju padla iz 81 odstotkov v šestdesetih na 31 odstotkov v sredini sedemdesetih let. To je povzročilo epidemijo oslovskega kašlja, na katero so se oblasti odzvale z množičnim cepljenjem, ki je v kratkem času zajelo 93 odstotkov prebivalstva. Drugje po svetu so dogodki v Angliji odmevali, v ZDA je bil posnet dokumentarec, ki je kritiziral cepivo OMR, pogoste so bile tudi tožbe proti farmacevtskim družbam. So se pa oblasti na delovanje proticepilcev odzvale bolj burno, tako da vsaj v ZDA precepljenost ni nikoli upadla v tako veliki meri kot v Angliji (Gangarosa v Grignolio, 2018).

Odmeven dogodek, ki je sprožil nova val nezaupanja v cepljenje, je bila afera Wakefield. V znanstveni reviji Lancet je leta 1998 Andrew J. Wakefield, kirurg in gastroenterolog objavil študijo, ki naj bi dokazovala, da cepivo OMR sproži črevesno vnetje in s tem avtizem. Kmalu se je ugotovilo, da je bila študija nekorektna, njegove hipoteze so drugi znanstveniki ovrgli z raziskavami na večjih populacijah. Izkazalo se je, da je Wakefield želel razviti in prodati lastno enovalentno cepivo proti ošpicam in omajati zaupanje v trivalentno cepivo OMR. Njegov vzorec je bil umetno izbran, podatki prirejeni, poleg tega so bila tudi finančna sredstva iz spornih virov, povezanih s proticepilskimi gibanji. Leta 2010 je Lancet članek uradno umaknil, Wakefieldu pa je od takrat prepovedano opravljanje zdravniškega poklica v Veliki Britaniji (Deer v Grignolio, 2018).

Konec devetdesetih let je veliko zaskrbljenosti med nasprotniki cepljenja povzročal konzervans timerosal, pomožna snov v cepivih, ki naj bi bila zaradi vsebnosti živega srebra nevrotoksična, sumili so tudi da povzroča avtizem. Povezave med cepivi, ki vsebujejo timerosal in avtizmom niso nikoli dokazali. Te dokaze pa je preglasilo gibanje Naša cepiva naj bodo zelena (Green Our Vaccines), ki so ga med drugim vodili nekateri igralci in druge znane osebnosti. Zavzemalo se je za odstranitev nevarnih sestavin v cepivih (Grignolio, 2018). Danes timerosal ni več sestavina večine otroških cepiv, prisoten je le še v nekaterih večvalentnih cepivih proti gripi (CDC, 2020).

Nasprotovanje cepljenju v današnjem času

Dostop do informacij na spletu je korenito spremenil dinamiko zdravstvene industrije in odnos med pacientom in zdravnikom. Medicinsko znanje, ki je bilo včasih večinoma v rokah strokovnjakov, je sedaj na voljo vsem (Forkner-Dunn v Hussain in dr., 2018). To je lahko v mnogih primerih koristno, lahko pa tudi zelo škodljivo, če so informacije lažne ali zavajajoče. O cepljenju na spletu kroži mnogo neresničnih in široko dostopnih podatkov (Hussain in dr., 2018). Gibanja proti cepivom so lahko zaradi uporabe iznajdljive retorike zelo prepričljiva, kljub pomanjkanju znanstvenih dokazov, ki bi njihove trditve podpirali. Njihove taktike pogosto vključujejo izkrivljanje znanosti, prilagajanje hipotez, cenzuro drugačnega mnenja in napadanje kritikov. Včasih trdijo tudi, da niso proti cepivom, temveč se zavzemajo za varna cepiva, poudarjajo to, da so cepiva toksična in nenaravna (Kata, 2012).

Glavne slovenske iniciative, društva, stranke ali skupine, ki cepljenja ne podpirajo in smo jih med raziskovanjem zasledili na spletu so politična stranka Za zdravo družbo, Združenje za naravni razvoj, stran Ni nas malo, skupina Svoboda odločanja glede cepljenja otrok, stran Naravna imunost, Civilna iniciativa za prostovoljno cepljenje in drugi. Med sabo so si v mnogih pogledih podobne, se pa razlikujejo po osnovnem namenu; nekatere se zavzemajo bolj za osveščanje o neželenih učinkih cepiv, spet druge zagovarjajo zdrav in naraven življenjski slog. Zajemajo drugačno širino tematik, nekatere se ne osredotočajo zgolj na cepljenje.

Empirični del

1. Metoda

Opis vzorca

Kot glavno metodo raziskovanja smo izbrali anketo. Naš vzorec je vseboval 1366 ljudi, ki menijo, da cepljenje verjetno ali zagotovo ne bi smelo biti obvezno. 108 je bilo takih, ki so menili, da cepljenje proti določenim boleznim verjetno ne bi smelo biti obvezno, ostali (1258) so menili, da zagotovo ne bi smelo biti. Preverjali smo njihove sociološke značilnosti.

Opravili smo tudi kratek intervju z Anjo Osovnikar, vodjo projekta Imuno. Projekt Imuno deluje v okviru Društva študentov medicine in stremi k osveščanju javnosti o cepivih in pomenu cepljenja. Preverjali smo opažanja projekta o proticepilskem gibanju v Sloveniji.

Merski instrument

Za anketirance smo sestavili vprašalnik, ki je vseboval 19 vprašanj. Vprašanja so bila zaprtega tipa, pri nekaterih je bila možnost dopolnitve v odprti obliki.

Intervju je vseboval 7 okvirnih vprašanj. Glede na to, da je bil namen intervjuja pridobitev boljše predstave o slovenskih proticepilcih, je šlo za nestrukturiran intervju, na podlagi katerega tudi nismo postavljali nobenih hipotez.

Postopek zbiranja podatkov

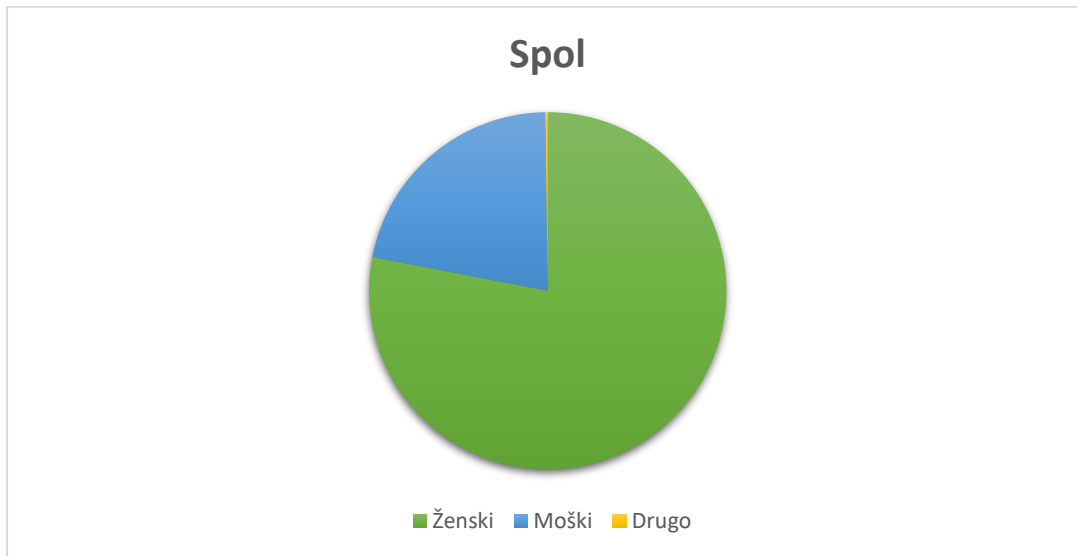
Anketo smo posredovali slovenskim Facebook stranem, ki se zavzemajo za odpravo obveznega cepljenja, informirajo družbo o svojem mnenju glede cepljenja in nudijo podporo staršem, katerih otroci so doživeli stranske učinke po cepljenju. Dve od teh sta bili pripravljene objaviti naš vprašalnik, to sta Naravna imunost in Za zdravo družbo. Njuni sledilci so našo anketo delili še na svojih lastnih Facebook profilih, kar je pripomoglo k zadostnemu številu odgovorov. Tiste, ki so obvezno cepljenje zagovarjali, smo iz vzorca odstranili, saj niso bili predmet našega raziskovanja.

Intervju smo opravili preko platforme Zoom.

Sociološka analiza nasprotovanja cepljenju

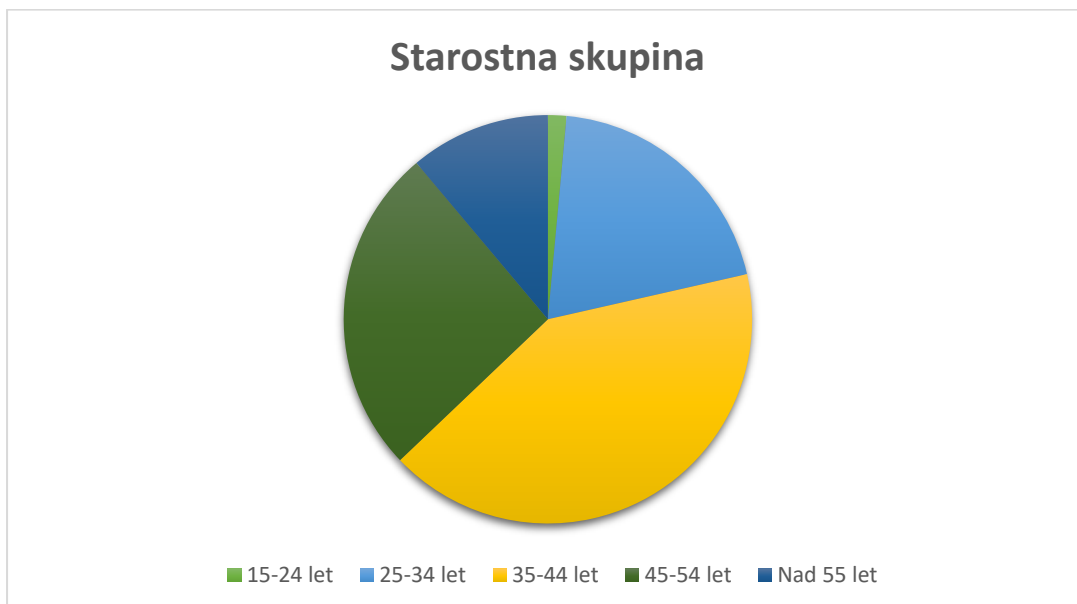
2. Rezultati

Anketa

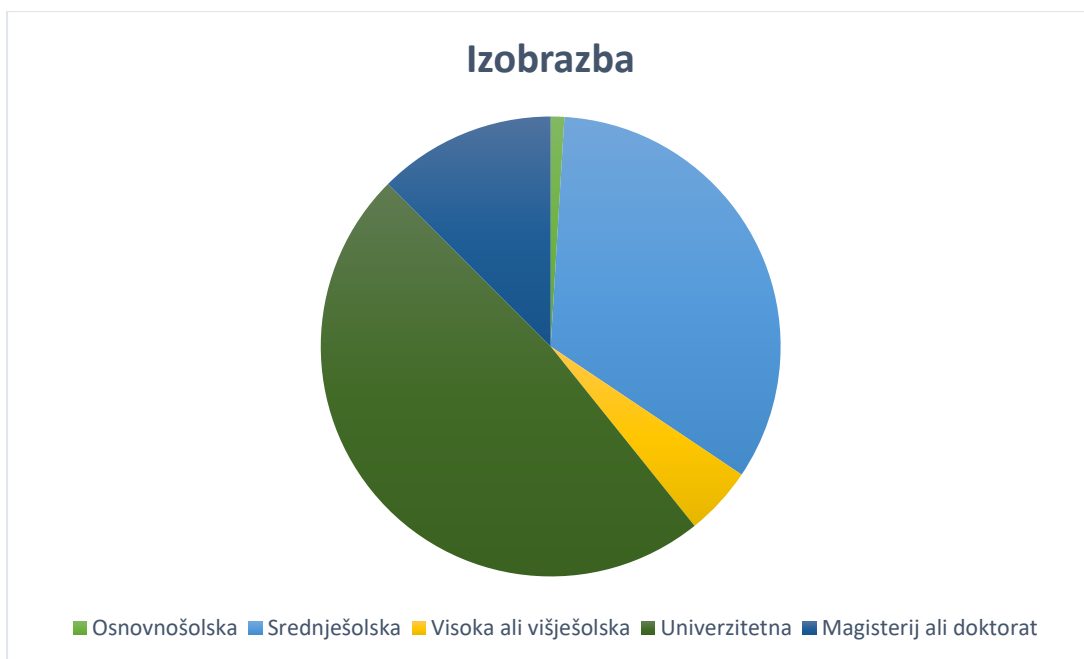
Grafikon 1: Spol

Anketo je izpolnilo 1066 žensk (78 %), 297 moških (22 %) in 3 osebe, ki se niso identificirale z nobenih od teh dveh spolov (0 %).

Grafikon 2: Starostna skupina

20 anketirancev je pripadalo starostni skupini od 15 do 24 let (1 %), 273 jih je bilo starih od 25 do 34 let (20 %), 566, torej večina, je imela od 35 do 44 let (41 %), 355 je imelo od 45 do 54 let (26 %), nad 55 let je imelo 152 ljudi (11 %).

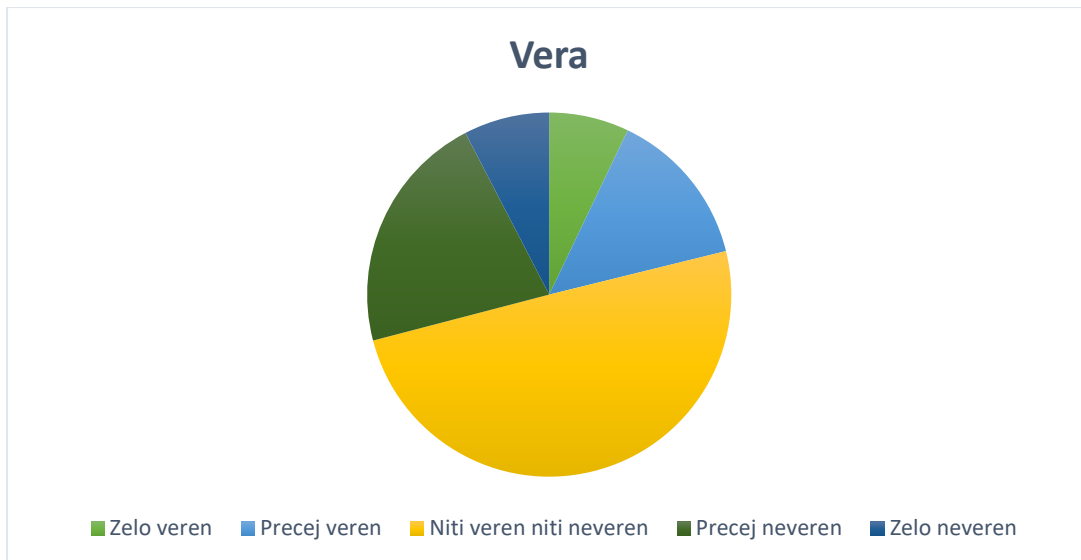
Grafikon 3: Izobrazba

Najvišja dokončana stopnja izobrazbe je bila osnovna šola pri 13 anketirancih (1 %), srednješolsko izobrazbo (srednje poklicne šole, srednje strokovne šole in gimnazije) je ali bo doseglo 457 ljudi (33 %), visoko ali višjo šolo je ali bo dokončalo 66 ljudi (5 %), število ljudi, ki so dosegli univerzitetno stopnjo izobrazbe ali hodijo na fakulteto je bilo 659 (48 %), tistih, ki bodisi obiskujejo podiplomski študij bodisi so opravili magisterij ali doktorat je bilo 171 (13 %).

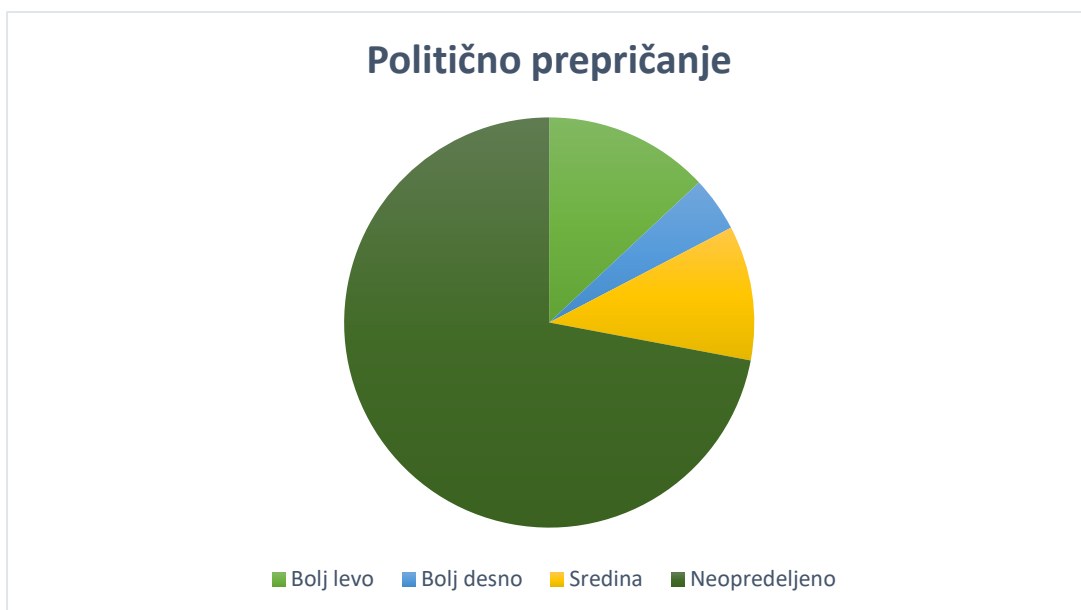
Grafikon 4: Življenjsko okolje

721 vprašanih je živelo v mestu (53 %), 645 pa na podeželju (47 %).

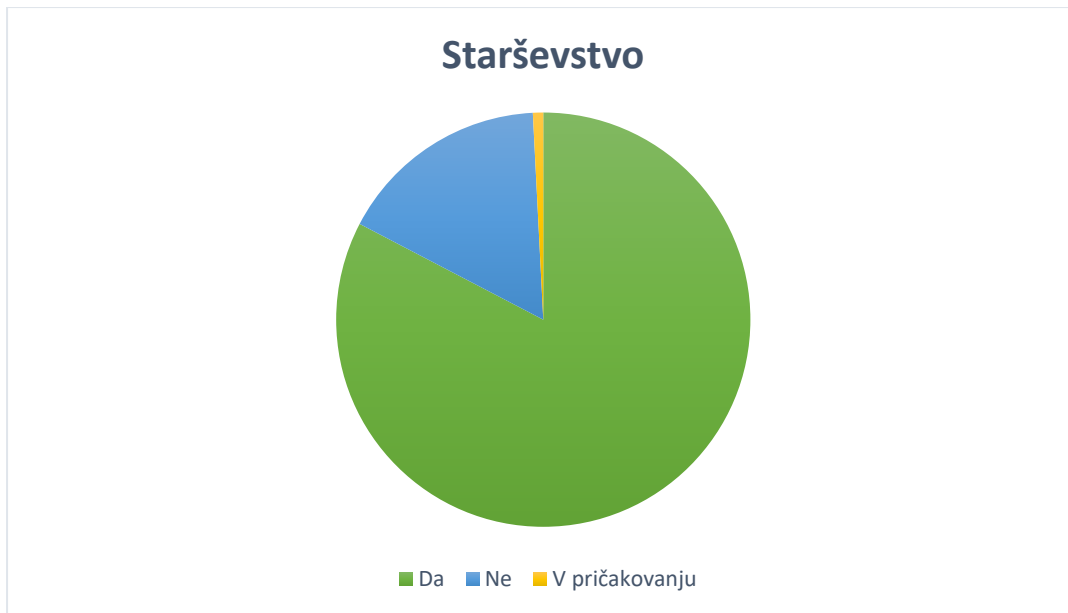
Grafikon 5: Vera

Kot zelo verne se je opredelilo 97 ljudi (7 %), kot precej verne 192 (14 %), niti verne niti neverne 680 (50 %), precej neverne 293 (21 %), zelo neverne pa 104 (8 %).

Grafikon 6: Politično prepričanje

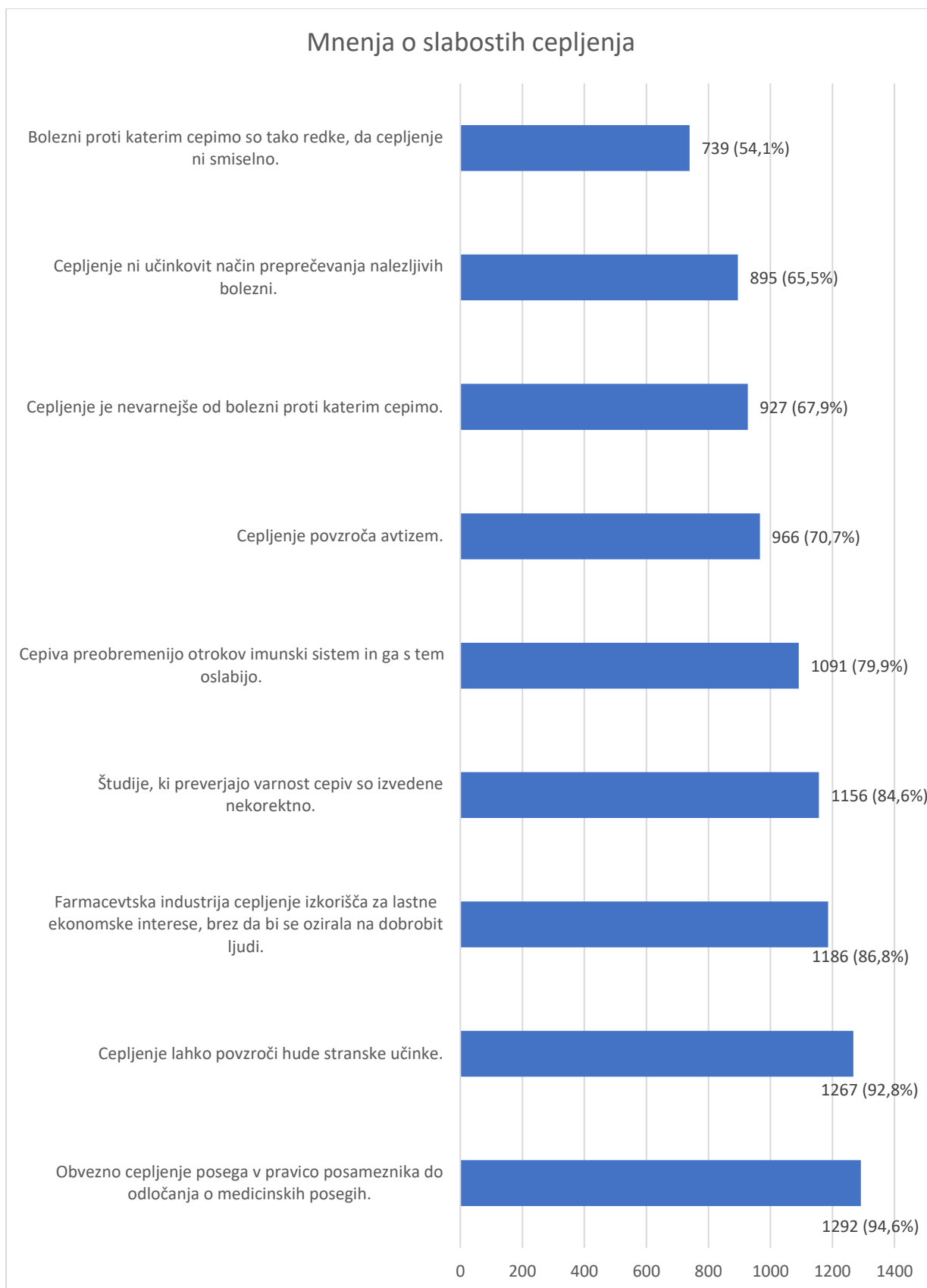
178 anketirancev bi svoje politično prepričanje opredelilo kot bolj levo (13 %), 59 kot bolj desno (4 %), 145 kot sredinsko (11 %), daleč največ pa jih je bilo neopredeljenih, kar 984 (72 %).

Grafikon 7: Starševstvo

Večina anketiranih ima svoje otroke, staršev je bilo kar 1129 (83 %). Tistih brez otrok je bilo 226 (17 %), 11 pa je otroka pričakovalo (1 %).

Povprečna starost starša ob rojstvu prvega otroka je bila 28,4 let. Modus je 30 let, s 117 ljudmi, ki so imeli ob rojstvu prvega otroka tako starost.

Grafikon 8: Mnenja o slabostih cepljenja

Kot je razvidno iz grafa je večini (94,6 %) proticepilcev skupno, da menijo, da so jim kršene osebne svoboščine. Druga najpogostejše mnenje je, da cepljenje lahko povzroči hude stranske učinke. Tukaj se lahko vprašamo, ali imajo anketiranci prave predstave o pogostosti hudih stranskih učinkov. Predstava tistih, ki menijo, da je cepljenje nevarnejše od bolezni proti katerim cepimo (76,2 %), je torej lažna. Mnogokrat ovržena teorija, da cepljenje povzroča avtizem, je pri slovenskih nasprotnikih cepljenja še prisotna, saj si tako mnenje deli kar 70,7 % anketirancev. 86,8 % misli, da je cepljenje spletko farmacevtske industrije, skoraj toliko (84,6 %) jih dvomi v korektnost in transparentnost študij, ki preverjajo cepiva, 79,9 % jih meni, da cepiva otrok škodujejo s preobremenitvijo imunskega sistema, 65,5 % jih meni, da cepljenje ni učinkovit način preprečevanja nalezljivih bolezni, 54,1 % pa misli, da cepljenje ni smiselno zaradi redkosti bolezni proti katerim se cepi.

Drugi očitki, ki so jih nekaterih anketiranci izpostavili so to, da se stranskih učinkov po cepljenju ne beleži, da se jih ne priznava in, da ti nihče ne nudi pomoči, ko do njih pride, pa tudi to, da proizvajalci cepiv ne prevzemajo odgovornosti. Nekateri so poudarili, da so pomembni čist zrak, zdrava ekološka prehrana, telesna aktivnost, razna razstrupljanja in pozitivne misli, ki naj bi nas obvarovale pred boleznimi. Nekaj očitkov je letelo tudi na domnevno pomanjkanje podatkov o sestavinah cepiv. Poudarjena je bila vzročna povezava med cepivi in avtoimunskimi boleznimi. Nekateri bi si želeli večje, bolj natančne študije varnosti cepiv, drugi pa enovalentna cepiva. Nekaj komentarjev smo dobili tudi na temo bolj nenavadnih teorij zarote, kot na primer, da je cepljenje neke vrste čipiranje, 'genocid' nad človeštvom in podobno.

Grafikon 9: Slaba izkušnja s cepljenjem

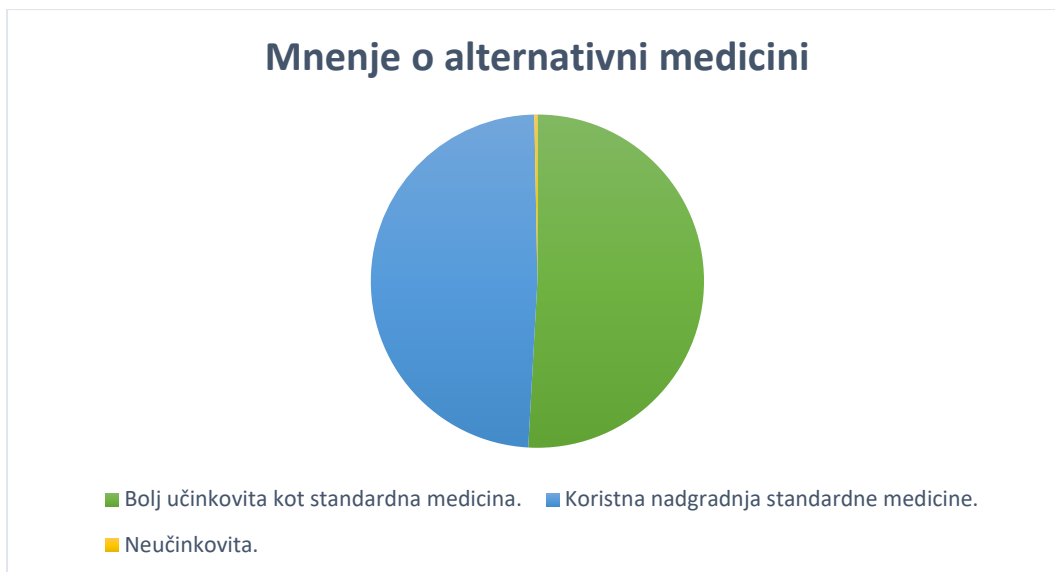
888 ljudi (65 %) je že doživelo slabo izkušnjo (na primer pojav neželenih učinkov) pri sebi ali svojih bližnjih družinskih članih, 335 (25 %) jih ima znance ali prijatelje, ki niso imeli dobre izkušnje s cepljenjem, 143 anketirancev (10 %) pa slabe izkušnje s cepljenjem ni imelo.

Grafikon 10: Količina izkazanega razumevanja s strani pediatra

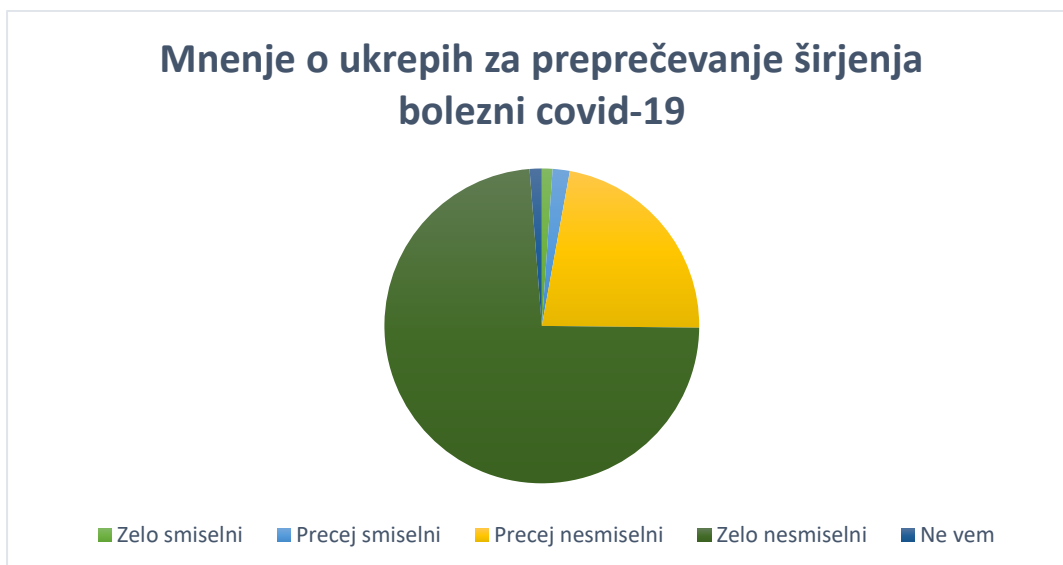
Tistim, ki imajo otroke, je izbrani pediater v veliki večini izkazal malo ali celo nič razumevanja. 404 ljudem (35 %) ni bilo izkazanega nič razumevanja, 434 (38 %) pa zgolj malo razumevanja. 174 ljudi (15 %) pa je imelo s svojim pediatrom dobro izkušnjo.

Pod drugo je večina anketirancev napisala, da pediatra niso kaj preveč spraševali o cepljenju, saj se o tem takrat ni toliko govorilo oziroma oni sami takrat še niso dvomili v varnost cepljenja. Nekaj jih je povedalo, da so si pediatra izbrali v tujini (večinoma v Avstriji), kjer cepljenje ni obvezno in niso imeli težav. Nekatere je motilo to, da je zdravnik hude stranske učinke, ki so jih imeli njihovi otroci zanikal in jih ni pripisal cepljenju. Do nekaterih je bil pediater celo zaničljiv, nesramen in aroganten. Trije ljudje so napisali, da je pediater sam dvomil v cepljenje in jim je zaradi nekaterih reakcij odsvetoval nadaljnje cepljenje. Nekaj ljudi je povedalo, da jih je pediater zaradi odklanjanja cepljenja prijavil na zdravstveni inšpektorat, spet drugi pa so rekli, da jih kljub spodbujanju k cepljenju, ni prijavil.

Grafikon 11: Mnenje o alternativni medicini

695 ljudi (51 %) je menilo, da je alternativna medicina bolj učinkovita kot standardna, 667 (49 %) jo je videlo kot nadgradnjo standardne medicine, le 4 (0 %) pa so alternativno medicino zavračali.

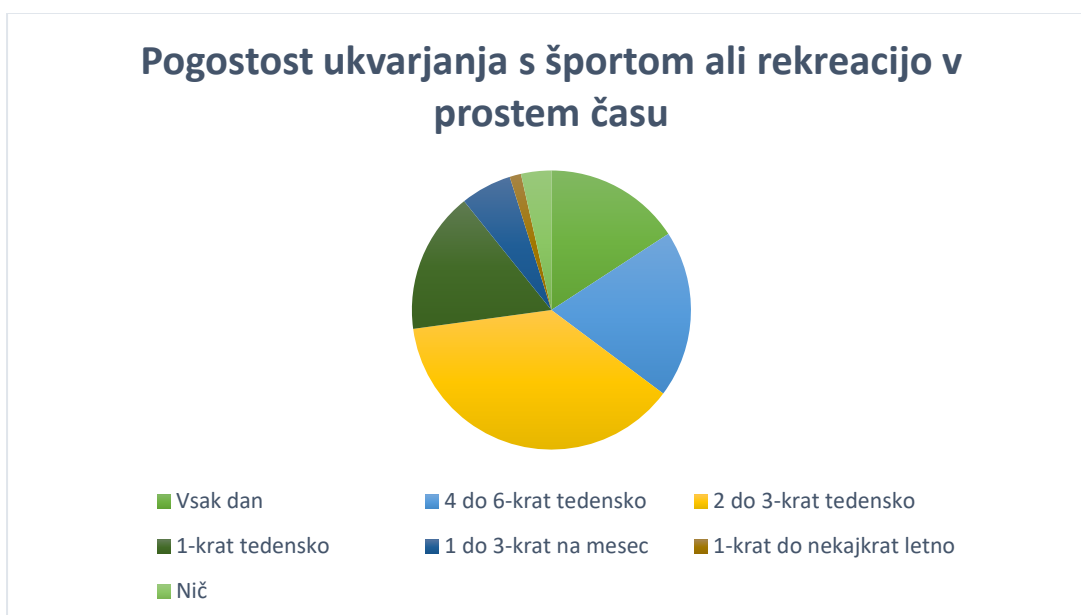
Grafikon 12: Mnenje o ukrepih za preprečevanje širjenja bolezni covid-19

Pri preverjanju mnenja o smiselnosti sprejetih ukrepov, ki preprečujejo širjenje epidemije, smo ugotovili, da se kar 1005 proticepilcem (74 %) zdijo zelo nesmiselni, 305 (22 %) pa precej nesmiselni. 24 ljudem (2 %) so se zdeli precej smiselni, 15 (1 %) zelo smiselni, 17 ljudi (1 %) pa odgovora na to vprašanje ni vedelo.

Grafikon 13: Resnost problema globalnega segrevanja

Povprašali smo jih tudi po mnenju o resnosti problema globalnega segrevanja. 765 anketirancev (56 %) je bilo mnenja, da je to resen problem, 372 (27 %) pa tega ni opredelilo kot nekaj resnega. 229 (17 %) odgovora na to vprašanje ni vedelo.

Grafikon 14: Pogostost ukvarjanja s športom

Vprašanje je bilo enako tistemu, ki ga je Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij uporabil za namen raziskave slovenskega javnega mnenja, maja 2020. Njihova raziskava je v vzorec zajela 2000 ljudi, starejših od 18, različnih starosti in iz vseh slovenskih regij, torej gre ugotavljanje značilnosti vseh prebivalcev Slovenije. Njihove rezultate smo primerjali z našimi, in tako ugotovili, kako se proticepilci razlikujejo od splošne populacije.

Sociološka analiza nasprotovanja cepljenju

Tabela 2: Anketno vprašanje: kako pogosto se v običajnem tednu ukvarjate s športom – rekreacijo v prostem času?

	raziskava slovenskega javnega mnenja	naša raziskava proticepilcev
Ne ukvarjam se s športom, rekreacijo	12,3 %	3,5 %
1-krat do nekajkrat letno	6,1 %	1,3 %
1 do 3-krat na mesec	9,8 %	5,9 %
1-krat tedensko	18,9 %	16,4 %
2 do 3-krat tedensko	26,0 %	37,6 %
4 do 6-krat tedensko	12,5 %	19,4 %
Vsak dan	12,7 %	15,8 %
Ne vem	1,5 %	0 %

Vidimo lahko, da je športno neaktivnih oziroma malo aktivnih veliko več pri splošni populaciji, pa tudi športno aktivnih večkrat tedensko je več proticepilcev.

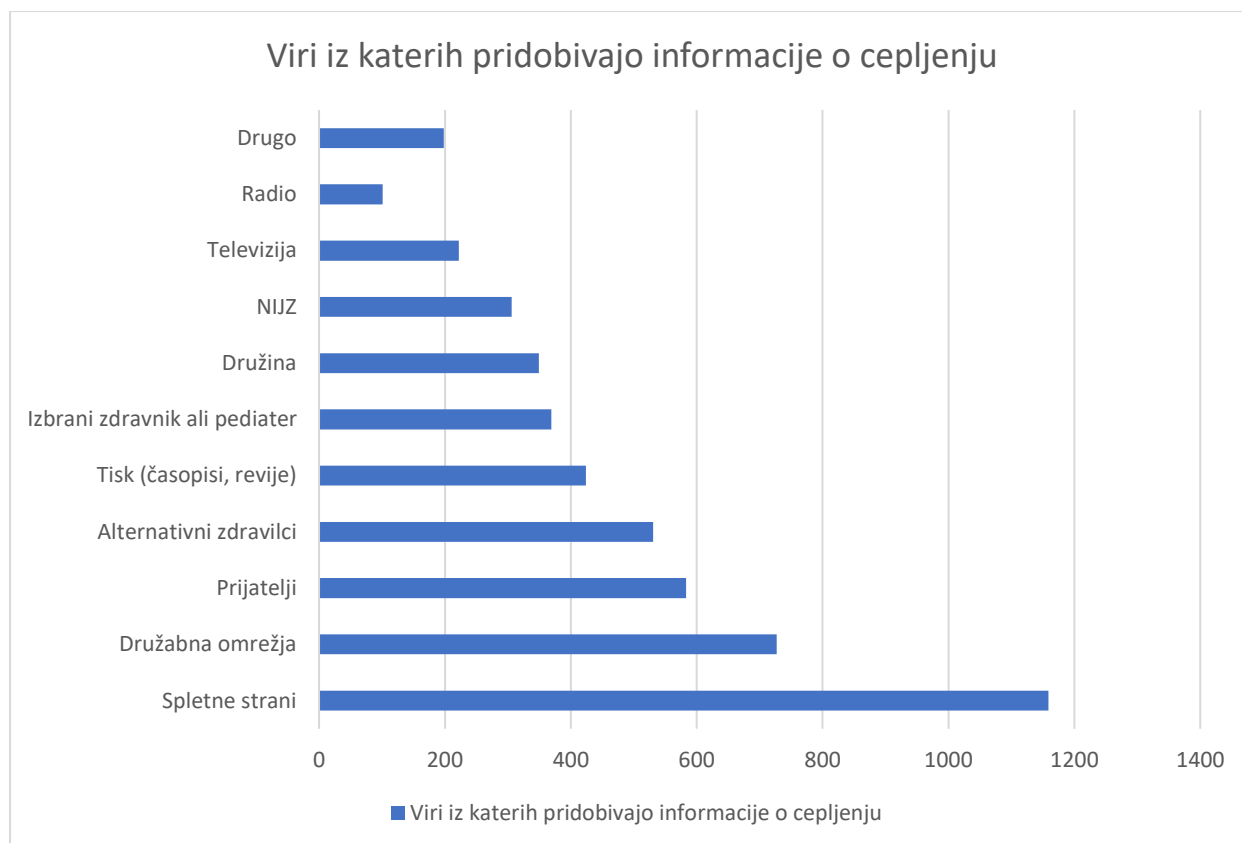
Grafikon 15: Ekološki znak pridelave hrane

Uporabili smo enako vprašanje kot ga je uporabil NIJZ v raziskavi o različnih vidikih prehranjevanja prebivalcev Slovenije, ki je bila izvedena leta 2019 z vzorcem izbranim iz Centralnega registra prebivalstva. Rezultate smo zopet primerjali.

Tabela 3: Anketno vprašanje: ali je za vas osebno pomembno, da ima hrana znak ekološke pridelave?

	raziskava NIJZ	naša raziskava proticepilcev
Da	23,1 %	87 %
Ne	76,9 %	13 %

Ugotovili smo, da je ekološki način pridelave hrane proticepilcem veliko bližje kot splošni populaciji.

Grafikon 16: Viri informacij o cepljenju

Iz spletnih strani informacije o cepljenju dobiva 1159 vprašanih (84,8 %), iz družabnih omrežij 727 (53,2 %), od prijateljev 583 (42,7 %), od alternativnih zdravilcev 531 (38,8 %), iz časopisov in revij 424 (31,0 %), od izbranega zdravnika ali pediatra 369 (27,0 %), od družine 349 (25,5 %), iz Nacionalnega inštituta za javno zdravje 306 (22,4 %), iz televizije 222 (16,3 %), na radiu 101 (7,4 %), v strokovni literaturi 55 (4,0 %), v knjigah 47 (3,4 %). 198 anketirancev je obkljukalo drugo. Največkrat omenjene opombe pod drugo so bile knjige in strokovna literatura; članki in študije. Nekajkrat pa tudi zdrava pamet in lastne izkušnje.

Intervju

V intervjuju smo izvedeli, da so najpogostejša vprašanja, ki jih projekt Imuno dobiva v povezavi s cepljenjem vezana na postopek izdelave in proizvodnjo cepiv, s poudarkom predvsem na razlike med različnimi vrstami cepiv. To so vprašanja ljudi, ki cepljenje podpirajo, iščejo pa dodatno razlago. Tisti, ki so v precepu glede cepljenja največkrat sprašujejo o varnostnih študijah, ki cepiva preverjajo, o možnih posledicah in beleženju letih. Nasprotniki cepljenja se na projekt ne obračajo toliko z vprašanji, posredujejo jim bolj trditve o cepljenju, ki se njim zdijo prave. Najpogostejše zmete, ki jih projekt zaznava so to, da cepiva povzročajo avtizem in pa, da spremenijo posameznikov genom. Predstavnica je poudarila tudi to, da se tistih, ki so v slabosti cepljenja prepričani, z nobenimi dokazi ali razlagami ne da spreobrniti.

Glede tega ali dosežejo tudi neodločene in nasprotnike cepljenja, je vodja projekta dejala, da neodločenih veliko, nekatere njihove objave na družabnih omrežjih pa odmevajo tudi med proticepilci, toda jih ne prepričajo. Meni, da se proticepilce tako težko prepriča v nasprotno, saj mislijo, da so vse organizacije uperjene proti navadnemu človeku in jim hočejo zlo, zato ne zaupajo virom, ki jim jih pokažejo.

Kot učinkovite metode za prepričevanje ljudi o varnosti cepljenja so se pri projektu izkazale praksa zgleda (študentka je svoje cepljenje s cepivom proti covidu-19 v celoti posnela in objavila, zraven pa tudi odgovarjala na vprašanja, kasneje pa opisala še vse stranske učinke, ki so se pri njej pojavili) in pa razumljiv način predstavljanja celotnih znanstvenih podatkov, ki jih ljudje brez predznanja težje razumejo.

S sogovornico smo se dotaknili tudi teme slovenskih strokovnjakov, ki imajo glede cepljenja pomisleke. Kot enega bolj prepoznavnih je omenila mikrobiologa Gorazda Pretnarja, ki se tudi pogosto pojavlja v medijih. Druga skupina, ki se je pojavila v času epidemije, so Slovenski zdravniki, ki so sicer dokaj zadržani, a na premeten način poleg nasprotovanja ukrepom, nasprotujejo tudi cepljenju.

Glede vpliva epidemije na odnos javnosti do cepljenja, je bila sogovornica dokaj pesimistična. Opaža še večjo polarizacijo med podporniki in nasprotniki znanosti. So pa bili pri projektu veseli, da je bil letos, v času epidemije, interes za cepljenje proti gripi največji kadarkoli. Povedala je tudi, da so bila otroška cepljenja in bolezni postavljena na stranski tir, ker se veliko več posveča covidu-19 in cepivom zoper te bolezni.

3. Interpretacija in preverba hipotez

Večina, kar 78 % anketiranih proticepilcev je bilo ženskega spola, iz česar lahko sklepamo, da so ženske bolj aktivne v tovrstnih skupinah na spletu. Ljudi starih od 15-24 let je bilo v vzorcu zelo malo, zgolj 1 %. Naš vzorec kaže, da mladi ljudje (in mlajši starši), niso v tolikšni meri nagnjeni k dvomom o cepivih, ugotovili smo da se zanimanje in posledično odklanjanje cepljenja pri anketirancih začne kazati v srednjih letih, kar 67 % vprašanih je bilo namreč starih med 35 in 54 let.

Glede na zgodovino, v kateri so bila v ozadju proticepilskih gibanj pogosto verstva, bi lahko pričakovali, da bi današnji slovenski proticepilci izkazovali večjo nagnjenost k veri, a večina se je glede tega opredelila kot niti veren niti neveren. Tudi pri političnem prepričanju jih je bilo daleč največ neopredeljenih.

Pričakovano je večina vprašanih imela otroke, povprečna starost starša ob rojstvu prvega otroka, 28,4 let, je bila neka zmerena vrednost, ki ni kazala na to, da bi bili proticepilci mlajši ali starejši starši.

Univerzitetno izobrazbo ali celo magisterij oziroma doktorat je doseglo kar 61 % vprašanih. S tem lahko potrdimo našo prvo hipotezo, da imajo proticepilci v večini vsaj univerzitetno stopnjo izobrazbe. Anketiranci kljub svoji visoki izobrazbi niso verjeli v verodostojnost

večinske znanosti. Menimo, da jih veliko v cepljenje dvomi zaradi lastnih slabih izkušenj, za katere na spletu iščejo pojasnila, ki jim ugajajo, čeprav le-ta večinoma niso strokovno pregledana ali zanesljiva.

Trditve o cepivih, ki so jih znanstveniki že večkrat izpodbili, so med proticepilci še kako prisotne. Trditvi, da obvezno cepljenje krši pravice posameznika in da povzroča hude stranske učinke, sta skupni skoraj vsem proticepilcem. Pogoste so tudi kritike farmacevtske industrije in s tem nezaupanje v študije, ki preverjajo cepiva. Tudi v projektu Imuno zaznavajo veliko vprašanj glede varnostnih študij cepiv, predvsem pri tistih, ki so glede cepljenja v precepu. Glede na to, da nam je kar nekaj vprašanih v opombo dopisalo ideje o tem, kakšne naj bi študije bile, menimo, da je to pomemben vidik, ki ga v primeru večjega odklanjanja cepljenja ne bi bilo težko spremeniti, torej dodati v študije neke zahteve staršev in se jim tako približati.

Zelo zaskrbljujoče z javnozdravstvenega vidika lahko smatramo mnenje, da so naravna prebolevanja bolezni bolj koristna za otroke in da naredijo manj škode kot cepljenje, ki si ga je delilo kar 927 ljudi od 1366 vprašanih. Pojavnost možnih zapletov pri cepljenju je v primerjavi s to pojavnostjo pri prebolevanju bolezni zanemarljiva, tega pa se del proticepilcev ne zaveda. Spomin na te bolezni se izgublja, le upamo lahko da nam njegove osvežitve ne bo potrebno doživeti skozi lastno izkušnjo. 65 % vprašanih je odgovorilo, da cepljenje ni učinkovit način preprečevanja nalezljivih bolezni, kar pomeni, da 35 % ljudi meni, da je cepljenje učinkovito, a svojega otroka vseeno ne bi izpostavili cepivom. 46 % jih tudi razume, da je cepljenje smiselno, kljub temu, da so bolezni tako redke. Za le-te si mislimo, da razumejo koncept kolektivne imunosti, a niso pripravljeni (ali pa morda ne razumejo resničnega tveganja cepljenja) izpostaviti svojih bližnjih za dobro ostalih. Trditev, da cepljenje povzroča avtizem, še vedno podpira 70,7 % vprašanih, kar pomeni da vsa prizadevanja znanstvenikov, da bi ta strah odpravili, pri proticepilcih niso bila tako uspešna, kot bi si želeli. Med opombami je bil najbolj izpostavljen očitek ne-beleženja stranskih učinkov. Glede na nadaljnje ugotovitve o slabih izkušnjah s cepljenjem, to pomeni, da nekateri zdravniki niso ravnali po pričakovanjih in željah pacientov ob pojavu nevšečnosti.

Zanimivo je, da velika večina anketiranih pozna nekoga, ki mu je cepljenje kakorkoli škodovalo. Tukaj zopet izpostavljamo pomembnost komunikacije pediatra. Zdi se nam, da bi bilo potrebno staršem boljje objasniti stranske učinke, ki jih je cepljenje dejansko povzročilo, pa tudi razložiti, da različne bolezni, za katere nato proticepilci krivijo cepljenje, niso posledica le-tega. Tega se zavedajo tudi v projektu Imuno, sogovornica nam je povedala, da je žal vzrok tudi v pomanjkanju časa pediatrov za zadostno posvetitev pacientu. Odnos med pediatrom in starši proticepilci se je v naši raziskavi izkazal kot zelo slab. Kar 73 % anketirancem je izbrani pediater izkazal malo oziroma nič razumevanja, ko so mu oni predstavili svoja vprašanja in skrbi v zvezi s cepljenjem. Več podpore s strani pediatra bi lahko vodilo v večje zaupanje standardni medicini.

Alternativna medicina je med anketiranimi izjemno razširjena. S tem potrjujemo našo drugo hipotezo, ki pravi, da je večina nasprotnikov cepljenja naklonjena alternativnim oblikam

zdravljenja. Več kot polovica meni, da so celo bolj učinkovite od standardne medicine. Pri taki stopnji zaupanja ni presenetljivo, da veliko anketiranih informacije o cepljenju pridobiva preko alternativnih zdravilcev.

Splošno zaupanje v znanost smo poskušali ugotoviti tudi s preverbo strinjanja z ukrepi za preprečevanje epidemije in mnenju o globalnem segrevanju. Ti dve vprašanji nista najbolj učinkovit pokazatelj zelene ugotovitve, nas je pa zanimalo če bo pri opredelitvi do teh dveh tem kaj izstopalo. Ukrepi so med proticepilci očitno zelo slabo sprejeti, 96 % meni, da so precej ali zelo nesmiselni. Resnosti globalnega segrevanja pa se zaveda malenkost več kot polovica vprašanih, tako da jih tukaj kar nekaj znanosti zaupa.

Ugotovili smo, da so proticepilci bolj športno aktivni kot splošna slovenska javnost. Naš vzorec je imel sicer drugačno starostno strukturo kot vzorec raziskave slovenskega javnega mnenja, kar bi bil tudi lahko eden od razlogov za razlike med populacijama, toda vseeno lahko rečemo da nasprotniki cepljenja v večji meri skrbijo za zadostno količino gibanja v prostem času. So tudi veliko bolj nagnjeni k uživanju ekološko pridelane hrane. To nam sporoča, da ti ljudje skrbijo za svoje zdravje tako, da sledijo zdravemu življenjskemu slogu. Predvsem uživanje ekološko pridelane hrane lahko povežemo s podpiranjem vsega naravnega med proticepilci. Sklep, ki ga lahko naredimo na podlagi tega je tudi to, da če jim je mar za svoje zdravje, jim je verjetno mar tudi za zdravje svojih otrok. Verjamemo, da menijo, da z opuščanjem cepljenja ščitijo svoje otroke in jim s tem želijo le najboljše.

Daleč največ vprašanih proticepilcev informacije o cepljenju pridobiva iz spletnih strani, temu pa takoj sledijo družabna omrežja. S tem potrjujemo še našo tretjo hipotezo, ki pravi, da je glavni vir informacij o cepljenju med proticepilci splet. Pomemben vir informacij so tudi prijatelji in pa prej omenjeni alternativni zdravilci. To bi lahko pomenilo, da del alternativnih zdravilcev podpira zavračanje cepljenja in svoje mnenje ljudem tudi podaja. Pri proticepilcih, ki so alternativnemu zdravljenju zelo naklonjeni, ni nenavadno, da jim zaupajo tudi glede cepljenja. Zaupajo jim bolj kot izbranim zdravnikom ali pediatrom. Med opombami smo zasledili veliko dokazovanja lastne strokovnosti. Dosti ljudi je omenjalo znanstvene članke, neodvisne študije in podobno, s čimer sklepamo, da so želeli, da jih obravnavamo kot podučene o tej temi.

Kljub temu, da je naša raziskava dosegla kar veliko število nasprotnikov cepljenja v Sloveniji, se zavedamo, da nismo zajeli reprezentativnega vzorca. Naša anketa je bila objavljena na dveh proticepilskih straneh, saj pri nekaterih drugih ni bilo izkazanega interesa. Vključeni v raziskavo so bili vsi uporabniki omrežja Facebook, vendar pa zagotovo obstajajo tudi proticepilci, ki spleta ne uporabljajo. To je morda vplivalo na odgovore pri vprašanju o viru informacij, kjer je veliko ljudi navedlo družabna omrežja, katerih so bili vsi uporabniki. Zavedamo se, da rezultate težko posplošujemo na celotno populacijo nasprotnikov cepljenja v Sloveniji. Vseeno pa smo z raziskavo pridobili zanimivo sociološko analizo teh ljudi, s katero jih lahko boljše razumemo in se jim približamo. To je pomembno, saj smo tako ob morebitnem naraščanju nezaupanja v prakso cepljenja, ki bi bil morda lahko ena od posledic

epidemije bolezni covid-19, pripravljeni na ukrepanje in s tem ohranjanje zadostne precepljenosti populacije.

Zaključek

Cepljenje je obravnavano kot eden največjih dosežkov medicine, kljub temu pa že od svojega začetka naletava na neodobranje s strani različnih skupin ljudi. Področje se v modernih družbah uravnava z raznoraznimi zakonskimi ureditvami, ki pa se glede na državo razlikujejo. V Sloveniji je cepljenje proti določenim otroškim boleznim obvezno. Odklanjanje cepljenja v razvitih državah, kjer je cepljenje široko dostopno, je velik javno zdravstven problem, prepoznani tudi v Svetovni zdravstveni organizaciji.

Nasprotniki cepljenja so v Sloveniji aktivni in glasno izražajo svoje nestrinjanje s trenutno zakonodajo. S pomočjo naše raziskave smo dosegli zadano željo po boljšem razumevanju slovenske proticepilske skupnosti. Ugotovili smo, da gre za dokaj visoko izobraženo skupino ljudi, ki ima malo zaupanja v zdravnike in se raje spogleduje z alternativno medicino. Njihov glaven vir informacij so spletne strani in družabna omrežja, ki so bolj primerna za širjenje neresničnih podatkov.

Če bi bilo v javnosti prisotno zadostno zaupanje v varnost in pomembnost cepljenja, ne bi bilo več potrebe po zakonski obvezi do cepljenja. Na podlagi rezultatov naše raziskave menimo, da bi imela največji vpliv sprememba odnosa nekaterih pediatrov do ljudi, zaskrbljenih glede cepljenja, saj jih lahko nepravilna obravnava še bolj odvrne od odločitve za cepljenje otrok, ki ni koristna le za njih, temveč za celotno družbo. Pomembno je, da jim vsi prisluhnejo in stvari dobro razložijo, saj lahko v nasprotnem primeru ti ljudje napačne informacije širijo še naprej in utemeljujejo z osebnimi izkušnjami.

Viri

Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (2020): Slovensko javno mnenje 2020/1. Dostopno na: <https://www.cjm.si/gradiva/> (15.2.2021).

Greenwood, Brian (2014): The contribution of vaccination to global health: past, present and future. Philosophical transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological sciences, vol.369 (1645). Dostopno na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4024226/> (14.2.2021).

Grignolio, Andrea (2018): Kdo se boji cepiv? Ljubljana: *cf.

Hussain, Azhar; Ali, Syed; Ahmed, Madiha in Hussain, Sheharyar (2018): The Anti-vaccination Movement: A Regression in Modern Medicine. Cureus, 10(7). Dostopno na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6122668/> (11.2.2021).

Inštitut za varovanje zdravja RS (2010): Analiza izvajanja cepljenja v Sloveniji v letu 2009. Dostopno na: <https://www.nijz.si/sl/spremljanje-precepljenosti-deleza-cepljenih> (3.3.2021).

Kata, Anna (2012): Anti-vaccine activists, Web 2.0, and the postmodern paradigm – An overview of tactics and tropes used online by the anti-vaccination movement. Vaccine, let.: 30, št. 25, str. 3778-3789. Dostopno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22172504/> (15.2.2021).

Malovrh, Polona (2021): Vloge za opustitev cepljenja zdesetkane. Delo. Dostopno na: <https://www.delo.si/novice/slovenija/vloge-za-opustitev-cepljenja-zdesetkane/> (4.3.2021).

Nacionalni inštitut za javno zdravje (2019): Različni vidiki prehranjevanja prebivalcev Slovenije v starosti od 3 mesecev do 74 let. Dostopno na: <https://www.nijz.si/sl/publikacije/razlicni-vidiki-prehranjevanja-prebivalcev-slovenije> (15.2.2021).

Nacionalni inštitut za javno zdravje (2020): Precepljenost predšolskih otrok v Sloveniji v letu 2019, preliminarni podatki. Dostopno na: <https://www.nijz.si/sl/spremljanje-precepljenosti-deleza-cepljenih> (3.3.2021).

NHS (2019): Why vaccination is safe and important. Dostopno na: <https://www.nhs.uk/conditions/vaccinations/why-vaccination-is-safe-and-important/> (14.2.2021).

Norwegian Institute of Public Health (2018): Why is vaccination so important? Dostopno na: <https://www.fhi.no/en/id/vaccines/childhood-immunisation-programme/why-is-vaccination-so-important/> (14.2.2021).

Slovensko zdravniško društvo; Združenje za pediatrijo (2021): Obvezno cepljenje v Sloveniji. Dostopno na: <https://www.cepljenje.info/cepljenje-v-sloveniji/obvezno-cepljenje-v-sloveniji> (10.2.2021).

Sociološka analiza nasprotovanja cepljenju

The Immunisation Advisory Centre (2020): A brief history of vaccination. Dostopno na: <https://www.immune.org.nz/vaccines/vaccine-development/brief-history-vaccination> (15.2.2021).

Thimerosal FAQs (2020). Dostopno na: https://www.cdc.gov/vaccinesafety/concerns/thimerosal/faqs.html?CDC_AA_refVal=https%3A%2F%2Fwww.cdc.gov%2Fvaccinesafety%2Fconcerns%2Fthimerosal%2Fthimerosal_faqs.html (17.2.2021).

Walkinshaw, Erin (2011): Mandatory vaccinations: The international landscape. CMAJ, 183(16). Dostopno na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3216445/> (17.2.2021).

World Health Organization (2018): Addressing Vaccine Hesitancy. Dostopno na: https://web.archive.org/web/20190627111343/https://www.who.int/immunization/programmes_systems/vaccine_hesitancy/en/ (2.2.2021).

World Health Organization (2019): Ten threats to global health in 2019. Dostopno na: <https://www.who.int/news-room/spotlight/ten-threats-to-global-health-in-2019> (2.2.2021).

Priloge

Priloga 1: anketni vprašalnik

1. Prosimo, označite svoj spol.
2. Kateri starostni skupini pripadate?
3. Katero od šol obiskujete, če se še izobražujete?
4. Kakšna je vaša najvišja dokončana stopnja izobrazbe, če ste z izobraževanjem že zaključili?
5. Kje živite?
6. Ali bi zase rekli, da ste verni?
7. Kako bi opredelili svoje politično prepričanje?
8. Ali imate otroke?
9. Ali menite, da naj bo cepljenje proti določenim boleznim obvezno?
10. Prosimo, označite trditve, s katerimi se strinjate. Na koncu lahko dopišete tudi druge slabe plati cepljenja, ki morda niso naštet.
11. Ali ste imeli vi ali kdo od vaših bližnjih sorodnikov kdaj slabo izkušnjo s cepljenjem (npr.: neželene stranske učinke)?
12. Prosimo, da napišete vašo starost v letih ob rojstvu prvega otroka.
13. Koliko razumevanja je do vas izkazal pediater, ko ste mu predstavili svoje skrbi ali vprašanja glede cepljenja otrok?
14. Kaj menite o alternativnih oblikah zdravljenja?
15. Kako smiselni se vam zdijo ukrepi za preprečevanje epidemije bolezni covid-19?
16. Kako pogosto se v običajnem tednu ukvarjate s športom - rekreacijo v prostem času?
17. Ali je za vas osebno pomembno, da ima hrana znak ekološke pridelave?
18. Ali menite, da je globalno segrevanje resen problem?
19. Iz katerih virov pridobivate informacije o cepljenju?

Priloga 2: vprašanja za intervju

1. Katera so najpogostejša vprašanja, ki vam jih ljudje zastavljajo glede cepljenja?
2. Katere predsodke o cepljenju bi izpostavili kot najpogostejše in najbolj zakoreninjene med ljudmi, ki cepljenju niso naklonjeni?
3. Ali gre pri vašem projektu bolj za informiranje javnosti, že naklonjene cepljenju, ali dosežete tudi neodločene oziroma nasprotnike cepljenja?
4. Se vam zdi, da je težko spremeniti mnenje posameznika o cepljenju, poznate kakšne učinkovite metode ali argumente?
5. Nasprotniki cepljenja se pogosto zanašajo na trditve raznoraznih strokovnjakov, predvsem iz tujine. Kako je z zdravniki v Sloveniji, ki imajo pomisleke glede cepljenja?
6. Kakšen vpliv na javno mnenje o cepljenju (ne le zoper covid-19) menite, da bo imela epidemija?
7. Ali opazate kakšne spremembe med časoma pred in med epidemijo?